

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І.І. МЕЧНИКОВА
ФАКУЛЬТЕТ ПСИХОЛОГІЇ ТА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

ВСТУП ДО СПЕЦІАЛЬНОСТІ

Електронні методичні рекомендації до курсу
для здобувачів спеціальності 053 «Психологія»
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

ОДЕСА
ОНУ
2023

**УДК 155.9
В85**

Укладач:

О.І.Кононенко, доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри соціальної психології Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

Л.В. Полещук, викладач кафедри соціальної психології Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

Рецензенти:

Н.В.Родіна – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри диференціальної і спеціальної психології Одеського національного університету імені І.І. Мечникова

З.О. Кіреєва - доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри загальної психології та психології розвитку особистості Одеського національного університету імені І.І. Мечникова

*Рекомендовано вченою радою факультету
психології та соціальної роботи ОНУ імені І. І. Мечникова
Протокол № 7 від 14.06. 2023 р.*

В85

Вступ до спеціальності [Електронний ресурс]: електрон. метод. рекомендації до курсу «Вступ до спеціальності» для здобувачів першого (бакалавр.) рівня вищої освіти спец. 053 «Психологія» / уклад.О.І.Кононенко, Л.В.Полещук - Одеса, 2023. – 39 с. – 309 Кбайт.

У методичних рекомендаціях розкривається програма курсу, даються вказівки для опанування лекційним матеріалом. Методичні рекомендації розроблені для здобувачів психологічного напрямку та допомагають при підготовці до відповідей на практичних заняттях, оформленні робіт при самостійному виконанні завдань, при підготовці до атестації. Увагу приділено формуванню у здобувачів знань з основ професійної діяльності психолога, етичних норм діяльності психолога та специфіки різних видів та сфер діяльності психолога.

Розраховано для здобувачів I курсу першого рівня вищої освіти (бакалаврський рівень) спеціальності 053 Психологія факультету психології та соціальної роботи ОНУ імені І.І. Мечникова.

УДК 159.9

© Одеський національний університет
імені І. І. Мечникова, 2023

ЗМІСТ

Загальні відомості	4
Зміст навчальної дисципліни	7
Методичні рекомендації здобувачам з вивчення курсу «Вступ до спеціальності»	15
Методичні рекомендації здобувачам під час роботи на лекційних заняттях	14
Методичні рекомендації здобувачам під час роботи на семінарських заняттях	16
Плани семінарських занять	17
Методичні рекомендації здобувачам під час самостійної роботи	23
Методичні вказівки здобувачам до написання рефератів	24
Методичні вказівки здобувачам до написання есе	25
Методичні рекомендації щодо проведення підсумкового контролю з дисципліни «Вступ до спеціальності»	26
Питання для підсумкового контролю	28
Рекомендована література до курсу	31
Додаток «Етичний кодекс психолога України»	33

ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ

Методичні рекомендації з курсу «Вступ до спеціальності» розроблені на кафедрі соціальної психології ОНУ імені І.І. Мечникова на основі освітньо-професійної програми підготовки здобувачів першого рівня вищої освіти (бакалаврський рівень) відповідно до навчального плану для спеціальності 053 Психологія. Згідно з навчальним планом «Вступ до спеціальності» є обов'язковою дисципліною і її вивчення здійснюється на першому курсі навчання здобувачів першого рівня вищої освіти (бакалаврський рівень).

Актуальність даного курсу

Сучасний рівень психологічної науки і практики, високий рівень їхнього впливу на соціальні та економічні процеси вимагають спеціальної регламентації дій психологів як у процесі дослідницької роботи, так і в ході практичної реалізації їх рекомендацій.

Професія психолога, що має можливість впливати на індивіда, групу людей, вирішувати їх практичні завдання, набула специфічної цінності для суспільства. Дотримання правил і глибоке знання предмета своєї професії є особливо важливим для психолога, оскільки дана робота полягає в постійному контакті з людьми, життя яких часом цілком залежить від конкретних і коректних процесів психолога. Неправильні дії психологів можуть не покращити, а погіршити психологічний клімат у колективі, посилити стан та становище консультованої людини, скомпрометувати психологічну науку.

З урахуванням особливостей професійної діяльності психолога, особливого значення набуває його відповідальність за свою працю. Очевидний факт, що від професійної діяльності психолога, незалежно від того, в якій сфері він працює, залежить багато в чому психологічний стан людей, що, у свою чергу, визначає певною мірою результати праці останніх, їх загальний стан, як психологічний, так і фізичний.

Сьогодні рівень професіоналізму психолога визначається не лише його теоретичними знаннями, методологічною та методичною підготовкою, а й здатністю будувати свою діяльність із урахуванням етичних норм.

Тому головна мета даних методичних рекомендацій полягає в тому, що вони спрямовані на вдосконалення процесу розвитку рефлексивних умінь майбутнього психолога за допомогою освітнього процесу, його організаційних форм, а також на створення передумов для успішної реалізації придбаних у ході навчання практичних умінь і навичок у роботі.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є особливості професії психолога, знання про освітньо-кваліфікаційні вимоги, які ставляться до фахівців психологічної галузі, основні вимоги до особистості практикуючого психолога, а також можливі шляхи формування особистісних та професійно-значущих властивостей і якостей майбутніх фахівців-психологів.

Місце навчальної дисципліни в структурі освітнього процесу.

Дисципліна «Вступ до спеціальності» відноситься до обов'язкових дисциплін підготовки здобувачів першого рівня вищої освіти (бакалаврський рівень).

Мета вивчення курсу: розвиток ціннісної сфери майбутніх професіоналів, розкриття основних наукових концепцій, понять, методів та технологій, формування у студентів наукових уявлень про специфіку професійного становлення майбутнього психолога, надбання ними знань, вмінь і навичок, що максимально сприяють усвідомленню досконалого професійного вибору.

Завдання курсу: ознайомлення недавніх абітурієнтів зі специфікою професійної діяльності психолога, допомога в усвідомленні мотивації вибору майбутньої професії; ознайомлення з психологією, як наукою, її сучасними галузями та методами дослідження і практичного використання; виявлення специфіки життєвого й наукового психологічного знання між академічною, практичною й нетрадиційною психологією; ознайомлення зі сферами використання психологічних знань у суспільній практиці й видами діяльності професійного психолога; вивчення етичного кодексу психолога; отримання уявлень про міжнародні аспекти розвитку сучасної психології, ознайомлення з українськими та закордонними професійними спільнотами.

В результаті вивчення цієї дисципліни здобувач повинен:

знати:

- предмет і завдання курсу “Вступ до спеціальності”;

- базові категорії та поняття психології;
- різні види психологічного знання, галузей сучасної психології;
- місце та завдання сучасної психології у системі наук;
- основні методологічні категорії психології;
- методи психологічного дослідження;
- типи психологічної професійної діяльності;
- специфіку професійної діяльності і становлення майбутнього психолога в системі освіти;
- роль психолога у сучасному суспільстві;
- основні етичні норми та принципи в діяльності психолога;

вміти:

- застосовувати отримані знання, усно або письмово відтворити призначення термінів і понять;
- розрізняти галузі сучасної психології;
- розрізняти види психологічного знання;
- застосовувати знання про специфіку професійної діяльності і професійного становлення майбутнього психолога в системі освіти практично.

ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
МОДУЛЬ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДИСЦИПЛІНИ «ВСТУП ДО
СПЕЦІАЛЬНОСТІ.

Лекційний матеріал

Тема 1. Психологія як наука і професія.

План:

1. Визначення поняття «психологія».
2. Предмет та завдання сучасної психології.
3. Відмінності наукової та життєвої психології.
4. Фундаментальні розділи психології.
5. Галузі сучасної психології.

Основні поняття: психологія, предмет, наукова психологія, галузі психології.

Що таке психологія. Основні поняття психології. Об'єкт та предмет сучасної психології. Теоретичні та прикладні завдання сучасної психології.

Відмінності життєвих (повсякденних) знань від наукових, психологічних знань. Джерела отримання знань.

Структура психології. Фундаментальні розділи психології: загальна психологія як теоретико-методологічне ядро сучасної психології, диференціальна психологія, психологія розвитку, соціальна психологія, психологія особистості, психофізіологія, історія психології.

Галузі сучасної психології. Вікова психологія. Педагогічна психологія. Соціальна психологія. Гендерна психологія. Юридична психологія. Економічна психологія. Політична психологія. Військова психологія. Психологія реклами. Психологія мистецтва. Зв'язок психології з іншими галузями науки.

Тема 2. Історія становлення психологічної науки.

План:

1. Етапи розвитку психології від давнини до сьогодення.
2. Розвиток психологічної науки в Україні.

3. Історичні традиції та перспективи розвитку психології в Одеському національному університеті імені І.І.Мечникова.

4. Основні напрямки сучасної психологічної науки

Основні поняття: історія психології, традиції та перспективи психології, сучасна психологія.

Основні етапи розвитку психологічної науки: психологія як наука про душу; психологія як наука про свідомість; психологія як наука про поведінку; сучасний етап розвитку психології - вивчення факторів, закономірностей та механізмів психіки.

1 етап – психологія як наука про душу. Таке визначення психології було дане більш 2-х тисяч років назад. Наявністю душі намагалися пояснити всі незрозумілі явища в житті людини.

2 етап – психологія як наука про свідомість. Виникає в 17 столітті у зв'язку з розвитком природничих наук. Здатність думати, відчувати, бажати назвали свідомістю.

3 етап – психологія як наука про поведінку. Виникає в кінці 19 – початку 20 століть. Завдання психології – ставити експерименти і спостерігати за тим, що можна побачити – поведінка, вчинки, реакції людини.

4 етап – психологія як наука, що вивчає закономірності, прояви і механізми психіки.

Історія підготовки психологів в Україні. Перші дослідницькі психологічні лабораторії в Україні. Рейтинг сучасних ЗВО, які готують майбутніх психологів. Поняття Стандарту вищої освіти за спеціальністю 053 Психологія.

Психологія вчинку започаткована українським психологом В. А. Роменцем. На сучасному етапі вона виступає як концепція, в якій її автори намагаються об'єднати гуманістичні ідеї з іншими, які виникли в минулому.

Видатний український психолог Г. С. Костюк (1899-1982) зробив значний внесок у психологічну теорію особистості. За його концепцією, індивід стає суспільною істотою, особистістю в міру того, як у нього формуються свідомість і

самосвідомість, утворюється система психічних властивостей, здатність брати участь у житті суспільства, виконувати соціальні функції.

Історія розвитку психології в Одеському національному університеті імені І.І.Мечникова. В Україні активну дослідно-методичну та викладацьку практику розгорнули М.Ланге, та Г. Челпанов. Обидва вони у свій час стажувалися в Лейпцігському університеті у батька-засновника експериментальної психології В. Вундта, тому повернулись на Батьківщину окрилені ідеями експериментального розвитку психологічної науки, які невтомно пропагували з університетських кафедр.

В Одеському університеті імені В. Мечникова організація підготовки психологів та її викладання тісно пов'язана з ім'ям Іллі Белявського. Завдяки багатогранному науково-організаційному таланту цього педагога-науковця в Україні виникла і по сьогодні плідно розвивається історична психологія, важливе місце у проблематиці якої займають питання соціогенезу та історичної обумовленості соціалізації та розвитку людської психіки.

Сучасна психологічна наук: психоаналіз, гештальт-психологія, аналітична психологія, позитивна психологія, індивідуальна психологія, гуманістична психологія.

Тема 3. Система психологічної освіти в Україні.

План:

1. Система вищої освіти та специфіка професійної освіти психолога.
2. Освітньо-професійна програми за спеціальністю Психологія.
3. Національна кредитна мобільність та міжнародна кредитна мобільність за спеціальністю Психологія.

Основні поняття: вища освіта, спеціальність психологія, психологічна освіта.

Базовим етапом професійного розвитку та становлення майбутнього психолога як фахівця є навчання у вищому закладі. Професійна психологічна освіта містить у собі як теоретичні, так і практичні компоненти.

Програма підготовки психологів наближена до вимог Болонської угоди. На першому етапі студент після чотирьох років навчання отримує ступінь «бакалавр психології», це забезпечує загальну психологічну освіту. На другому етапі після

закінчення магістратури психолог отримує ступінь «магістр психології».

Зміст професійної підготовки психолога визначається програмою вищого навчального закладу, що розробляється відповідно до Державних стандартів освіти за певною спеціальністю. Підготовка психологів включає вивчення значної кількості дисциплін: дисципліни фундаментальної психології, методологія та методи психологічного дослідження, дисципліни прикладної психології та практичної психології, педагогічні дисципліни. Разом з обов'язковими є дисципліни, що викладаються студентам за їх вибором.

Поняття ОПП для підготовки фахівця за спеціальністю 053 Психологія. Освітньо-професійна програма підготовки бакалавра орієнтована на здобуття студентами професійних знань, умінь, навичок та інших компетентностей для успішного здійснення професійної діяльності. Особливості підготовки, напрямки підготовки та можливості реалізації прав під час підготовки за ОПП.

Формами академічної мобільності здобувачів ступеню бакалавра в ОНУ імені І.І. Мечникова є: навчання за програмами академічної мобільності; мовне стажування; наукове стажування. Програма «Еразмус+». Нормативні документи, які регулюють мобільність здобувачів.

МОДУЛЬ 2. ХАРАКТЕРИСТИКА ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПСИХОЛОГА.

Лекційний матеріал

Тема 4. Види діяльності психолога та їх специфіка.

План:

1. Основні цілі та види діяльності психолога.
2. Психодіагностика як один з напрямів діяльності психолога. Психологічне консультування.
3. Мета і завдання психологічного консультування.
4. Характеристика основних напрямів психотерапії.
5. Основні види діяльності соціально-психологічної служби: просвітницько-пропагандистська і профілактична робота.
6. Психокорекція як напрям практичної психології.

Основні поняття: психодіагностика, психологічна консультація, психологічна

корекція, психологічна профілактика, психологічна просвіта

Основні види професійної діяльності психологів. Практична психологія як напрямок та галузь психології. Орієнтація прикладної психології. Сфери професійної діяльності психолога.

Основні види діяльності психолога - психологічна діагностика, психологічне консультування, психологічне просвітництво, корекційна і розвиваюча робота.

Психологічне консультування використовується в різних сферах життя і професійної діяльності людей. Основний засіб консультування - це бесіда, побудована певним чином.

Найважливіше завдання психологічної просвіти - розширення психологічних знань і підвищення психологічної культури.

Психотерапія в межах психологічної моделі, спрямована на надання допомоги клієнту у продуктивній зміні особистості у випадках серйозних психологічних проблем, що не є проявами психічних захворювань.

Психопрофілактика, що передбачає роботу психолога з попередження дезадаптації, просвітницьку діяльність, створення сприятливого психологічного клімату в установі, здійснення заходів з попередження і зняття психологічного перевантаження людей тощо.

Специфіка та відмінності корекційної і розвиваючої роботи. Фактори ефективності психокорекційної роботи.

Психологічна допомога передбачає реалізацію психологом профілактичної, корекційно-розвивальної, терапевтичної функції щодо клієнта, який звертається за допомогою.

Тема 5. Особистісні та професійні якості психолога.

План:

1. Професійно-важливі якості психолога.
2. Особистісні характеристики психолога.
3. Специфіка нормативної та правової бази психологічної служби у інших сферах суспільної практики.
4. Професійне вигорання та заходи його запобігання.

Основні поняття: професійна підготовка, емпатія, вигорання, права та обов'язки психолога.

Важливими особистісними характеристиками психолога є гармонійність «Я-концепції», емоційна стійкість, соціальна адаптованість.

Можна виділити в структурі особистості професіонала так звані інтегральні характеристики (А. К. Маркова):

- а) професійна самосвідомість фахівця;
- б) індивідуальний стиль діяльності і спілкування;
- в) творчий потенціал.

Найважливіша якість діяльності психолога - професійна компетентність. Вона включає в себе: професійні знання, вміння, навички та здібності.

Законодавчі акти України, що стосуються діяльності окремих складових Національної системи соціально-психологічної служби України. Положення "Про психологічну службу системи освіти України". Правовий рівень регулювання діяльності психолога ґрунтується на таких документах, як «Загальна декларація прав людини», «Конвенція про права дитини», «Конституція (Основний Закон) України», «Закон України про освіту», «Посадова інструкція педагога-психолога», і інших нормативних документах аж до «Кримінального кодексу України».

Синдром емоційного вигорання («емоційне згоряння») – специфічний вид професійної деформації осіб, вимушених під час виконання своїх обов'язків тісно спілкуватися з людьми.

Синдром емоційного вигорання проявляється в: почутті байдужості, емоційному виснаженні; дегуманізації (розвиток негативного ставлення до своїх колег та клієнтів); негативному самосприйнятті у професійному плані.

Профілактика професійних деформацій та вигорання. Профілактикою емоційного вигорання у психологів є супервізія. Функції супервізії.

Тема 6. Етичні принципи роботи психолога.

План:

1. Етичний кодекс психолога.
2. Моральні норми, що регламентують діяльність практичного психолога в

ситуаціях етичного вибору.

3. Професійні психологічні асоціації.

Основні поняття: цінності, мораль, мотивація вибору, психологічні асоціації.

Етичні вимоги до професійної діяльності психолога. Найбільш важливі принципи професійної етики психолога: принцип професійної компетентності; принцип не нанесення шкоди людині; принцип наукової обґрунтованості та об'єктивності; принцип поваги клієнта; принцип дотримання професійної конфіденційності. Етичні проблеми в науково-дослідній діяльності психолога. Основні етичні проблеми і спокуси практичної психології.

Моральні норми, що регламентують діяльність практичного психолога в ситуаціях етичного вибору: рівень суспільної моралі відображений в численних етичних «Кодексах», «Статутах» і навіть «Стандартах»; рівень індивідуальної моралі, який передбачає певну ціннісно-смислову та духовну зрілість психолога; духовний рівень - оптимістична спрямованість життя до досконалості, гармонії.

Професійні асоціації як ресурс для професійного та особистісного зростання психолога об'єднують різні за напрямками діяльності психологічні асоціації України та окремих фахівців у галузі психології. Професійні психологічні асоціації створюють умови для розвитку, обміну досвідом, реалізації своїх інтересів та талантів.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЗДОБУВАЧАМ З ВИВЧЕННЯ КУРСУ «ВСТУП ДО СПЕЦІАЛЬНОСТІ»

Методичні рекомендації здобувачам під час роботи на лекційних заняттях

Оснoву теоретичного навчання здобувачів становлять лекційні заняття. Вони дають систематизовані знання про найскладніші та актуальні проблеми психології та основ професійної діяльності психолога.

На лекційних заняттях особлива увага приділяється не тільки засвоєнню здобувачами досліджуваних питань, але і стимулюванню їх активної пізнавальної діяльності, творчого мислення, розвитку наукового світогляду, професійно-значущих властивостей і якостей. Лекції з навчальної дисципліни «Вступ до спеціальності» проводяться, як правило, як проблемні в формі діалогу (лекції-дискусії, з використанням інтерактивних технологій).

Задля полегшення сприйняття, розуміння та запам'ятовування матеріалу, що викладається, надаються додаткові пояснення із наведенням прикладів, висвітлюються наявні міждисциплінарні зв'язки з іншими галузями психологічної науки: історією психології, загальною психологією, тощо.

В процесі роботи на лекційних заняттях необхідно синхронно фіксувати у власних конспектах схеми, таблиці та рисунки, які коментує та пояснює викладач. Лекційне заняття є змістовною, проблемною, діалоговою, цікавою та ефективною формою проведення навчального заняття, відрізняється новизною розгляду навчальних питань.

Основна мета лекцій – зацікавити студентів, пояснити вузлові і проблемні питання, основні поняття, закономірності, тенденції. Лекції дають основні спрямування у вивченні дисципліни з врахуванням останніх досягнень науки. Вони є установкою для подальшої самостійної роботи студентів з літературою, довідниками.

Слухання і конспектування лекцій – це активне і творче усвідомлення навчального матеріалу, яке мобілізує увагу, виробляє навички письмового викладу матеріалу, сприяє його закріпленню. Найважливіші висновки, положення і

визначення можна записувати дослівно, але в цілому зміст лекції необхідно викладати своїми словами. Самостійне формулювання сприяє глибшому засвоєнню матеріалу. Записи слід вести в окремому зошиті, кожну лекцію починати з нової сторінки, зазначати номер лекції, тему, план, літературу, залишати поля для уточнення, додаткової інформації. Таблиці, схеми, графіки, формули, які використовує викладач, необхідно перенести в зошит.

Перелік основних правил конспектування лекцій:

1. Уважне слухання і конспектування лекцій передбачає інтенсивну розумову діяльність студента. В процесі слухання ви повинні розібратися в тому, що викладає лектор; обміркувати сказане ним; пов'язати нове з тим, що вам вже відомо по даній темі з попередніх лекцій, прочитаних книг і журналів. Те, що дійсно уважно прослухано, продумано і записано на лекціях, стає вашим надбанням, входить в ваш освітній фонд.

2. Слухаючи лекції, треба прагнути зрозуміти мету викладу, вловити хід думок лектора, логічну послідовність викладу, зрозуміти, що хоче довести лектор. Треба відволіктися при цьому від сторонніх думок і думати тільки про те, що викладає викладач. Короткі записи лекцій, конспектування їх допомагає засвоїти матеріал. Увага людини дуже нестійка. Потрібні вольові зусилля, щоб вона була зосередженою. Систематично контролюйте себе в цьому відношенні, коли слухаєте лекції.

3. Встановлено, що конспектування лекцій має велике освітнє і виховне значення для слухачів; воно розвиває розум, збагачує науковими даними, сприяє закріпленню знань в пам'яті, озброює необхідними вміннями та навичками.

4. Запис лекцій рекомендується вести по можливості власними формулюваннями. Конспект краще підрозділяти на пункти, параграфи. Принципові місця, визначення, формули слід супроводжувати зауваженнями: «важливо», «особливо важливо», «добре запам'ятати» і т.п.

5. Працюючи над конспектом лекцій, завжди слід використовувати не тільки підручник, але і ту літературу, яку додатково рекомендував лектор. Тільки така серйозна, кропітка робота з лекційним матеріалом дозволить кожному студенту оволодіти науковими знаннями і розвинути в собі задатки, здібності, обдарування.

6. Розробіть свою власну систему складання конспектів і постійно вдосконалюйте її! При складанні витягів доцільно послідовно дотримуватися освоєної системи. На цій базі можна скласти свій архів або картотеку важливих спеціальних публікацій з предметів.

Методичні рекомендації здобувачам під час роботи на семінарських заняттях

За найбільш актуальними питаннями навчальної дисципліни «Вступ до спеціальності» проводяться семінарські заняття. Їх головним завданням є поглиблення та закріплення теоретичних знань у здобувачів, формування і розвиток у них умінь і навичок застосування знань для успішного вирішення прикладних психологічних завдань.

Готуючись до практичного заняття чи семінару, необхідно прочитати лекцію, відредагувати текст, виписати визначення, формули, вивчити матеріал. Активна робота на лекціях, хороший конспект полегшать розуміння та засвоєння матеріалу. Однією з форм самостійної роботи є підготовка до семінарів і практичних занять, завдання яких полягає в тому, щоб закріпити і поглибити знання, навчити творчо працювати з літературою, виробити вміння аналізувати процеси і події, розвивати здатність до самостійних суджень, висловлювати і відстоювати свої погляди, навчити готувати реферати, повідомлення з окремих питань, виступати з ними на заняттях. Студенти в процесі роботи повинні перевіряти свої знання, з'ясувати, чи вірно вони розуміють матеріал, який вивчають. Значні можливості для самостійного усвідомлення теми, аналізу проблемних ситуацій, формування особистого ставлення до обговорюваного питання дають семінари-диспути. Практичні заняття сприяють рішенню пізнавальних завдань, розглядають результати виконання практичних вправ, пов'язаних зі змістом дисципліни.

Готуватись до практичних занять бажано у наступному порядку:

1. Ознайомитися з темою, планом заняття, рекомендованою літературою, прочитати конспект лекції і усвідомити матеріал даної теми.
2. Вивчити навчальний матеріал, підібрати додаткову літературу.
3. Скласти план виступу або тези з кожного питання заняття, що дуже важливо

для систематизації і засвоєння знань, чіткого та послідовного виступу. Рекомендується вести словник специфічних термінів.

4. Систематично здійснювати самоконтроль повноти засвоєння матеріалу, даючи відповідь на запитання, які вміщені в підручниках в кінці кожного розділу, в методичних посібниках та рекомендаціях, а також виконуючи практичні вправи та навички, рекомендовані до засвоєння при вивченні певних тем. Самоконтроль здійснюється і в бесідах з певних питань з іншими студентами. Якщо виявляються прогалини в знаннях, уміннях, слід ще раз звернутися до навчальної літератури, незрозумілі питання з'ясувати з викладачем.

Виступ на занятті повинен бути розгорнутий, переконливий, доказовий і аргументований, повинен розкривати суть питання, його значимість, супроводжуватись висновками, порівняннями, узагальненнями. Студенти повинні бути готові доповнити виступи товаришів, прорецензувати їх, висловити свою точку зору і обґрунтувати її. По ходу заняття необхідно робити короткі записи щодо уточнення, доповненню запитань. Семінар чи практичне заняття передбачають участь кожного студента в його підготовці і проведенні з оцінкою по всіх темах, що вивчаються.

Плани семінарських занять

Викладачем дисципліни подається перелік тем семінарських занять та практичні завдання для виконання, які здобувачі повинні підготувати, спираючись на лекційний матеріал. Здобувачам пропонується самостійно опрацювати та поглибити знання з наступних тем, зробити конспект, виконати завдання, які перевірятимуться викладачем за даними темами на практичних заняттях.

Підготовка до семінарських занять, порівняно до інших практичних занять, є більш складною. Що, перш за все, пов'язано з необхідністю самостійного вибору та опрацювання літератури, її аналізом, міркуванням над структурою виступу на семінарі.

Для виступу з повідомленням, доповіддю, рефератом необхідно скласти план, тези чи текст виступу. Тому доцільно починати підготовку до семінару відразу після отримання теми виступу.

Заняття № 1

Загальне уявлення про професію психолога.

Контрольні запитання до теми:

1. Психологія: визначення, поняття.
2. Ознаки життєвої психології.
3. Ознаки професійної психології.
4. Виникнення професії “психологія”.
5. Класифікація психологічних професій.
6. Галузі психології: загальна характеристика.
7. Обґрунтування необхідності практичної психології в нашій країні.
8. Мета діяльності практичного психолога.

Список рекомендованої літератури:

1. Вступ до спеціальності / Укладачі Л.І. Подшивайлова, Н.В., Старинська. – К.: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2014. – 29 с.
2. Іванова О.В. Психологія: вступ до спеціальності [текст]: навч. посіб. /О. В. Іванова, Л. М. Москалюк, С. І. Корсун – К.: «Центр учбової літератури», 2017. – 184 с.
- 3.Коропецька О.М. Психологічні основи професійної орієнтації та самореалізації особистості: Навчальний посібник. -К.: КНТ, 2016. – 438 с.
- 4.Левенець А. Є. Вступ до практичної психології : Навч.-метод. комплекс/ Левенець А. Є. –К. : Ін-т крим.-викон. служби, 2015. –30 с.
5. Музика О.Л. Методичні рекомендації з курсу «Вступ до спеціальності»/ Музика О.Л., Савиченко О.М., Загурська І.С.,Майстренко Т.М., ГречухаІ.А., Степанюк І.А. –Житомир, 2013.– 50с.
6. Панок В. Г. Концептуальні питання підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації психологів-практиків // Практична психологія у системі освіти: Питання організації та методики. — К.: ІСДО, 1996. — С.18–41.
- 7.Якимчук Б.А. Основи психологічного консультування : Навчальний посібник / Б.А. Якимчук, І.П. Якимчук –Умань: ПП Жовтий О.О., 2013.–204 с.

Заняття № 2

Історія розвитку психології.

Контрольні запитання до теми:

1. Яке місце, на вашу думку, посідає Одеський національний університет імені І.І.Мечникова серед закладів вищої освіти Одеси та України?
2. Які видатні науковці працювали в Університеті?

3. Які перспективи відкриваються перед Одеським національним університетом імені І.І.Мечникова сьогодні?
4. Які сподівання ви пов'язуєте з навчальним закладом, до якого прийшли вчитися?
5. Чи могли б ви започаткувати нову традицію в Університеті? Яку саме?

Список рекомендованої літератури:

1. Вступ до спеціальності / Укладачі Л.І. Подшивайлова, Н.В., Старинська. – К.: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2014. – 29 с.
2. Іванова О.В. Психологія: вступ до спеціальності [текст]: навч. посіб. /О. В. Іванова, Л. М. Москалюк, С. І. Корсун – К.: «Центр учбової літератури», 2017. – 184 с.
- 3.Коропецька О.М. Психологічні основи професійної орієнтації та самореалізації особистості: Навчальний посібник. -К.: КНТ, 2016. – 438 с.
- 4.Левенець А. Є. Вступ до практичної психології : Навч.-метод. комплекс/ Левенець А. Є. –К. : Ін-т крим.-викон. служби, 2015. –30 с.
5. Музика О.Л. Методичні рекомендації з курсу «Вступ до спеціальності»/ Музика О.Л., Савиченко О.М., Загурська І.С.,Майстренко Т.М., ГречухаІ.А., Степанюк І.А. –Житомир, 2013.– 50с.
6. Панок В. Г. Концептуальні питання підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації психологів-практиків // Практична психологія у системі освіти: Питання організації та методики. — К.: ІСДО, 1996. — С.18–41.
- 7.Якимчук Б.А. Основи психологічного консультування : Навчальний посібник / Б.А. Якимчук, І.П. Якимчук –Умань: ПП Жовтий О.О., 2013.–204 с.

Заняття № 3

Система психологічної освіти в Україні.

Контрольні запитання до теми:

1. Що таке освітньо-кваліфікаційні характеристики? Для чого вони створюються?
2. Охарактеризуйте професійне призначення та умови використання фахівця за професійним напрямком «Психологія».
3. На яких посадах можуть працювати випускники із професійною кваліфікацією «Психологія»?
4. Що таке освітньо-професійна програма, яка її структура?
5. Охарактеризуйте рівні психологічної освіти.
6. Які форми навчання характерні для кожного з рівнів психологічної освіти?

Чим це зумовлено?

7. Охарактеризуйте систему виробничих задач, які повинен вирішувати випускник за професійним напрямком «Психологія».

Список рекомендованої літератури:

1. Вступ до спеціальності / Укладачі Л.І. Подшивайлова, Н.В., Старинська. – К.: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2014. – 29 с.
2. Іванова О.В. Психологія: вступ до спеціальності [текст]: навч. посіб. /О. В. Іванова, Л. М. Москалюк, С. І. Корсун – К.: «Центр учбової літератури», 2017. – 184 с.
- 3.Коропецька О.М. Психологічні основи професійної орієнтації та самореалізації особистості: Навчальний посібник. -К.: КНТ, 2016. – 438 с.
- 4.Левенець А. Є. Вступ до практичної психології : Навч.-метод. комплекс/ Левенець А. Є. –К. : Ін-т крим.-викон. служби, 2015. –30 с.
5. Музика О.Л. Методичні рекомендації з курсу «Вступ до спеціальності»/ Музика О.Л., Савиченко О.М., Загурська І.С.,Майстренко Т.М., ГречухаІ.А., Степанюк І.А. –Житомир, 2013.– 50с.
6. Панок В. Г. Концептуальні питання підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації психологів-практиків // Практична психологія у системі освіти: Питання організації та методики. — К.: ІСДО, 1996. — С.18–41.
- 7.Якимчук Б.А. Основи психологічного консультування : Навчальний посібник / Б.А. Якимчук, І.П. Якимчук –Умань: ПП Жовтий О.О., 2013.–204 с.

Заняття № 4

Види діяльності психолога та їх специфіка.

Контрольні запитання до теми:

1. Психодіагностичні функції практичного психолога.
2. Психопрофілактична робота психолога
3. Психокорекційна функція в діяльності практичного психолога.
4. Консультування, психокорекція та психотерапія: спільне та відмінності.
5. Специфіка психологічного консультування.

Список рекомендованої літератури:

1. Вступ до спеціальності / Укладачі Л.І. Подшивайлова, Н.В., Старинська. – К.: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2014. – 29 с.
2. Іванова О.В. Психологія: вступ до спеціальності [текст]: навч. посіб. /О. В. Іванова, Л. М. Москалюк, С. І. Корсун – К.: «Центр учбової літератури», 2017. – 184 с.
- 3.Коропецька О.М. Психологічні основи професійної орієнтації та самореалізації особистості: Навчальний посібник. -К.: КНТ, 2016. – 438 с.
- 4.Левенець А. Є. Вступ до практичної психології : Навч.-метод. комплекс/ Левенець А. Є. –К. : Ін-т крим.-викон. служби, 2015. –30 с.
5. Музика О.Л. Методичні рекомендації з курсу «Вступ до спеціальності»/ Музика О.Л., Савиченко О.М., Загурська І.С.,Майстренко Т.М., ГречухаІ.А., Степанюк І.А. –Житомир, 2013.– 50с.

6. Панок В. Г. Концептуальні питання підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації психологів-практиків // Практична психологія у системі освіти: Питання організації та методики. — К.: ІСДО, 1996. — С.18–41.

7. Якимчук Б.А. Основи психологічного консультування : Навчальний посібник / Б.А. Якимчук, І.П. Якимчук –Умань: ПП Жовтий О.О., 2013.–204 с.

Заняття № 5

Особистісні та професійні якості психолога.

Контрольні запитання до теми:

1. Охарактеризуйте складові моделі особистості психолога.
2. Чому спілкування вважають ядром професійної діяльності психолога?
3. Які якості повинен виявляти психолог в процесі спілкування?

Список рекомендованої літератури:

1. Вступ до спеціальності / Укладачі Л.І. Подшивайлова, Н.В., Старинська. – К.: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2014. – 29 с.

2. Іванова О.В. Психологія: вступ до спеціальності [текст]: навч. посіб. /О. В. Іванова, Л. М. Москалюк, С. І. Корсун – К.: «Центр учбової літератури», 2017. – 184 с.

3. Коропецька О.М. Психологічні основи професійної орієнтації та самореалізації особистості: Навчальний посібник. -К.: КНТ, 2016. – 438 с.

4. Левенець А. Є. Вступ до практичної психології : Навч.-метод. комплекс/ Левенець А. Є. –К. : Ін-т крим.-викон. служби, 2015. –30 с.

5. Музика О.Л. Методичні рекомендації з курсу «Вступ до спеціальності»/ Музика О.Л., Савиченко О.М., Загурська І.С., Майстренко Т.М., Гречуха І.А., Степанюк І.А. –Житомир, 2013.– 50с.

6. Панок В. Г. Концептуальні питання підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації психологів-практиків // Практична психологія у системі освіти: Питання організації та методики. — К.: ІСДО, 1996. — С.18–41.

7. Якимчук Б.А. Основи психологічного консультування : Навчальний посібник / Б.А. Якимчук, І.П. Якимчук –Умань: ПП Жовтий О.О., 2013.–204 с.

Заняття № 6

Етичні принципи роботи психолога.

Контрольні запитання до теми:

1. Сформулюйте критерії професійної придатності до професійної діяльності психолога.
2. Розкрийте роль Етичного кодексу психолога. Яка його структура?
3. Охарактеризуйте основні положення Етичного кодексу психолога.

Список рекомендованої літератури:

1. Вступ до спеціальності / Укладачі Л.І. Подшивайлова, Н.В., Старинська. – К.: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2014. – 29 с.
2. Іванова О.В. Психологія: вступ до спеціальності [текст]: навч. посіб. /О. В. Іванова, Л. М. Москалюк, С. І. Корсун – К.: «Центр учбової літератури», 2017. – 184 с.
- 3.Коропецька О.М. Психологічні основи професійної орієнтації та самореалізації особистості: Навчальний посібник. -К.: КНТ, 2016. – 438 с.
- 4.Левенець А. Є. Вступ до практичної психології : Навч.-метод. комплекс/ Левенець А. Є. –К. : Ін-т крим.-викон. служби, 2015. –30 с.
5. Музика О.Л. Методичні рекомендації з курсу «Вступ до спеціальності»/ Музика О.Л., Савиченко О.М., Загурська І.С.,Майстренко Т.М., ГречухаІ.А., Степанюк І.А. –Житомир, 2013.– 50с.
6. Панок В. Г. Концептуальні питання підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації психологів-практиків // Практична психологія у системі освіти: Питання організації та методики. — К.: ІСДО, 1996. — С.18–41.
- 7.Якимчук Б.А. Основи психологічного консультування : Навчальний посібник / Б.А. Якимчук, І.П. Якимчук –Умань: ПП Жовтий О.О., 2013.–204 с.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЗДОБУВАЧАМ ПІД ЧАС САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Загальний опис самостійної роботи

При вивченні дисципліни студент повинен ознайомитися з навчальною програмою дисципліни, її структурою, формами і методами навчання, видами та методами контролю знань.

Самостійна робота – головний спосіб вивчення дисципліни, органічна частина навчального процесу. Вона допомагає глибоко засвоїти матеріал, закріпити знання, поглибити вміння та навички в пізнавальній діяльності, творчо мислити; виховує організованість і дисциплінованість, активність та ініціативу, настирливість у досягненні мети; сприяє виробленню власних прийомів і методів пізнання, вчить раціонально організовувати та контролювати робочий час. Результативність самостійної роботи визначається плануванням і організацією, високою культурою розумової праці, навчально-методичним керівництвом з боку викладача. При вивченні дисципліни необхідно ознайомитися з основними розділами, темами, питаннями та рекомендованою літературою. Програма дисципліни є джерелом самоконтролю, особливо при підготовці до заліку.

Перелік завдань для самостійної роботи:

1. Мотиви вибору професії психолога (есе на тему "Що сприяло моєму вибору професії").
2. Традиції та перспективи психологічної науки (презентація).
3. Сучасні інструменти роботи практичного психолога (презентація).
4. Основні цілі та види діяльності психолога (реферат).
5. Особистісні та професійні якості психолога (укласти глосарій та кросворд).
6. Етичні принципи роботи психолога(презентація).

Методичні вказівки здобувачам до написання рефератів

Реферат – короткий виклад (огляд) змісту однієї або декількох наукових робіт або книг з певної тематики. У рефераті повинно бути якнайповніше розкрито

зміст теми, основні теоретичні та фактичні відомості. Розширений, або зведений (за декількома джерелами, оглядовий) реферат містить відомості про певну кількість робіт з одної теми, викладені у вигляді добре структурованого тексту.

Реферат – перший ступінь на шляху освоєння навиків проведення науково-дослідної роботи, оскільки він є однією з початкових форм подання наукових результатів письмово. Це робота теоретичного характеру із джерелами інформації по аналізу, порівнянню і узагальненню даних, одержаних іншими дослідниками обраної теми. Важливо, що в процесі написання реферату формується власний погляд на проблему.

Оформлення та структура реферату.

Оптимальним вважається обсяг реферату у 10-15 сторінок друкарського тексту. Формат паперу – А 4. Поля: ліворуч - 3 см., справа - 1,5 см., зверху –2,0 см., знизу — 2,0 см.. Кегль - *Times New Roman*. Розмір шрифту - 14. Абзац 1,25 см., міжрядковий інтервал – 1,5.

Реферат повинен мати титульний аркуш, зміст, вступ, основну частину, висновок та список використаної літератури, який розміщується на останній сторінці реферату.

Критерії оцінки реферату

Реферати в рамках навчального процесу оцінюються за наступними головними критеріями:

- уміння підібрати наукову літературу по темі;
- інформаційна насиченість, новизна, оригінальність викладу питань;
- простота і дохідливість викладу;
- структурна організованість, логічність, граматична правильність і стилістична виразність;
- переконливість, аргументованість, практична значущість і теоретична обґрунтованість пропозицій і висновків, зроблених в рефераті.

Методичні вказівки здобувачам до написання есе

Написання есе (творів) – одне із найважчих завдань, оскільки мова йде про

текст-міркування, де потрібно пред'явити всі аргументи і контраргументи і висловити свою думку, причому так, щоб усім було зрозуміло. Сучасний динамічний і багатовекторний час стимулює привнесення у практику навчання нових форм і методів навчання, які у першу чергу спрямовані на активізацію навчально-пізнавальної діяльності, підвищення інтересу до предмета, розвиток творчого потенціалу особистостей і продуктивного, критичного їхнього мислення.

Від традиційного реферату есе перейняло краще: визначення мети, завдання роботи, структурованість, послідовність викладення теоретичного обґрунтування та практичних аргументів, критерії оцінки роботи (певні шаблони-орієнтири) тощо. Застосування есе сприяє більш чіткому й грамотному формулюванню думок, допомагає розташовувати ці думки в логічній послідовності, припускає вільне володіння мовою термінів і понять, розкриває глибину й широту навчального матеріалу, вчить використати приклади, цитати, необхідні аргументи за відповідною темою. Незважаючи на те, що есе це творча робота, воно має чітку структуру, єдину для всіх текстів.

Перевіряючи, як студент впорався із завданням, викладач неодмінно звертає увагу на наявність актуальності, тез та іншого, розташованих в певному порядку. Структура твору передбачає висунення на початку певної тези, а після її доказ аргументами у вигляді логічних викладок, цитат або викладу відповідних фактів.

Методичні рекомендації щодо проведення контролю з дисципліни «Вступ до спеціальності»

При вивченні навчальної дисципліни здійснюється поточний та підсумковий контроль.

Поточний контроль проводиться з метою визначення рівня підготовленості здобувача з певних тем, розділів робочої навчальної програми, якості виконання конкретних завдань та здійснюється впродовж семестру під час проведення аудиторних занять (лекції, практичні заняття) та при виконанні самостійної роботи.

Об'єктом поточного оцінювання є:

- програмний матеріал, який викладається на лекціях;
- питання і проблеми, що розглядаються та обговорюються на практичних заняттях;
- програмний матеріал для самостійного вивчення, який передбачений робочою програмою та включає: складання есе, глосарію, реферату та підготовку презентацій.

Форма підсумкового контролю – залік. Залік виставляється за результатами роботи здобувача впродовж усього семестру. Підсумкова оцінка визначається як проста сума балів за результатами поточного контролю за 100-бальною шкалою.

Здобувач одержує підсумкову оцінку за залікову навчальну дисципліну, якщо за результатами поточного контролю він набрав 60 і більше балів.

Якщо за результатами поточного контролю здобувач набрав менше 60 балів, він повинен виконати залікове завдання і з урахуванням його результатів одержати відповідну кількість залікових балів із дисципліни.

Якщо за результатами поточного контролю здобувач набрав 60 і більше балів, проте хоче поліпшити свій підсумковий результат, він також може виконати залікове завдання і з урахуванням його результатів підвищити свою підсумкову оцінку з дисципліни.

РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ

Поточний та періодичний контроль						Сума балів
Змістовий модуль №1			Змістовий модуль № 2			
T1	T2	T3	T4	T5	T6	100
16	17	17	16	17	17	
50			50			

Оцінювання знань (розподіл балів) здобувачів

Метод	Форма	Бали	максимум
Поточний контроль	Робота на семінарських заняттях	7 балів	40
Самостійна робота	Презентація Реферат Глосарій Есе	10 балів	60
Залік (бали)			100

Самостійна робота здобувачів.

форми	методи контролю	строки здачі завдань
Підготовка презентації	<u>презентація</u>	<i>Тему та строк виконання обговорює з викладачем.</i>
Складання реферату	<u>реферат</u>	
Підготовка есе	<u>есе</u>	
Складання глосарію	<u>глосарій</u>	

Критерії оцінювання самостійної роботи

Вид	Максим к-сть балів	Критерії оцінювання навчальних досягнень
Презентація	10	відповідність змісту доповіді здобувача та/або оригінальність візуального представлення відповідному навчальному матеріалу.
Реферат	10	здатність здійснювати узагальнення на основі опрацювання теоретичного матеріалу та відсутність помилок при оформленні цитування й посилань на джерела.
Глосарій	10	вміння студента стисло визначати ключові позиції, які викладені автором; продемонструвати дотримання лексичних, фразеологічних, граматичних і стилістичних норм української літературної мови.
Есе	10	здатність продемонструвати розвиток власної думки, зосереджений на обговорюваній проблемі висловлювання; продемонструвати дотримання лексичних, фразеологічних, граматичних і стилістичних норм української літературної мови.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 - 100	A	відмінно	зараховано
85-89	B	Дуже добре	
75-84	C	Добре	
70-74	D	Задовільно	
60-69	E	Допустимо	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Психологія: визначення поняття.
2. Ознаки життєвої психології.
3. Ознаки професійної психології.
4. Виникнення професії “психологія”.
5. Класифікація психологічних професій.
6. Галузі психології: загальна характеристика.
7. Обґрунтування необхідності практичної психології в нашій країні.
8. Мета діяльності практичного психолога.
9. Роль психолога в побудові гуманного демократичного суспільства в Україні.
10. Роль практичних психологів у забезпеченні психічного та психологічного здоров'я народу України.
11. Місце професії практичного психолога в класифікації професій.
12. Специфічні особливості об'єкта і предмета праці практичного психолога.
13. Специфічні особливості засобів праці практичного психолога.
14. Специфічні особливості результатів праці практичного психолога.
15. Проблема визначення ефективності праці практичного психолога.
16. Взаємодія практичного психолога з суміжними спеціалістами.
17. Поняття про методологію професійної діяльності практичного психолога.
18. Психологічна проблема та запит на надання психологічної допомоги.
19. Поняття про життєву ситуацію особистості.
20. Поняття про соціальну ситуацію розвитку (за Л.С.Виготським).
21. Принцип детермінізму та його застосування в практичній психології.
22. Принцип розвитку та його додержання в роботі практичного психолога.
23. Принцип індивідуального підходу в діяльності практичного психолога.
24. Особистісний підхід як принцип практичної психології.
25. Принцип синтетичного підходу до предмета практичної психології.
26. Визначення поняття “професійної функції практичного психолога”.
27. Специфіка професійної праці практичного психолога: загальна характеристика.
28. Загальна характеристика професійних функцій практичного психолога.
29. Суть психодіагностичної функції практичного психолога.
30. Орієнтовні етапи психодіагностичної діяльності практичного психолога.
31. Загальна характеристика методів психодіагностики.
32. Суть психопрофілактичної функції в роботі психолога.
33. Типові проблеми клієнтів, що потребують психопрофілактичного втручання.
34. Основні методи психопрофілактичної роботи.
35. Суть психокорекційної функції в діяльності практичного психолога.

36. Рівні аналізу норми та їх вплив на психокорекційну роботу психолога.
37. Психопрофілактика та психокорекція: спільне і відмінності.
38. Основні методи психокорекції.
39. Розвивальна функція в роботі практичного психолога.
40. Професійно-орієнтаційна функція та її здійснення в діяльності практичного психолога організації.
41. Психологічне консультування як функція практичного психолога.
42. Консультування, психокорекція та психотерапія: спільне та відмінності.
43. Етапи психологічного консультування.
44. Суть психолого-просвітницької функції психолога.
45. Напрями, сфери застосування та методи психолого-просвітницької функції практичного психолога.
46. Загальна характеристика етичних принципів і вимог до особистості та діяльності практичного психолога.
47. Суть та прояв етичного принципу професійної компетентності в роботі практичного психолога.
48. Зміст принципу не завдавати шкоди та його реалізація в роботі психолога.
49. Принцип неупередженості: зміст та особливості реалізації в професійній праці психолога.
50. Принцип конфіденційності: суть та специфіка застосування в роботі психолога.
51. Позитивно-орієнтована активність як етичний принцип діяльності практичного психолога.
52. Професіограма та психограма практичного психолога: суть, структура, використання.
53. Вимоги до інтелектуальних якостей практичного психолога.
54. Вимоги до моральних якостей психолога. Практичний психолог як громадянин України.
55. Вимога до комунікативних і організаторських якостей особистості практичного психолога.
56. Вимоги до обладнання кабінету психології.
55. Особливості адаптації та навчання студентів в умовах ЗВО.
56. Особливості взаємин студентів – майбутніх психологів з викладачами та однокурсниками.
57. Наукова робота в навчанні майбутніх практичних психологів.
58. Основні напрями та форми професійного самовдосконалення випускників ЗВО – практичних психологів.
59. Поняття про теоретичну, прикладну та практичну психологію.
60. Відмінність і взаємозв'язок теоретичної, прикладної та практичної психології.

61. Практична психологія як галузь професійної діяльності.
62. Основні завдання практичної психології.
63. Взаємозв'язок практичної психології та психологічної практики.
64. Основні завдання практичної психології як професійної діяльності.
65. Основні завдання практичної психології як галузі психологічної науки.
66. Розвиток і становлення практичної психології в Україні.
67. Психологічна проблема особистості (групи) як категорія практичної психології.
68. Практикуючий психолог і практичний психолог: спільне та відмінності.
69. Труднощі в діяльності практикуючого психолога у психологічній практиці.
70. Просвітницька робота практикуючого психолога.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ДО КУРСУ

Основна

1. Бочелюк В.Й., Зарицька В.В. Психологія: вступ до спеціальності. Навч. посібник. — К.: Центр учбової літератури, 2007. -288 с.
2. Бондаренко О. Ф. Психологічна допомога особистості: Навч. посіб. для студ. ст. курсів психол. фтів та віднь унтів. — Харків: Фоліо, 2006. -237 с.
3. Вступ до спеціальності / Укладачі Л.І. Подшивайлова, Н.В., Старинська. — К.: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2014. —29 с.
4. Данчева О. В., Швалб Ю. М. Практична психологія в економіці та бізнесі. — К.: Лібра, 1998. — 270 с.
5. Дуткевич Т. В. Практична психологія: вступ до спеціальності : навч. посібник / Т. В. Дуткевич, О. В. Савицька. — 2-ге вид. — Київ : Центручбової літератури, 2010. — 254 с.
6. Іванова О.В. Психологія: вступ до спеціальності [текст]: навч. посіб. / О. В. Іванова, Л. М. Москалюк, С. І. Корсун — К.: «Центр учбової літератури», 2017. — 184 с.
7. Кузікова С. Б. Основи психокорекції : навч. посіб. / Кузікова С.Б. — К.: Академвидав, 2012. —320 с.
8. Коропецька О.М. Психологічні основи професійної орієнтації та самореалізації особистості: Навчальний посібник. -К.: КНТ, 2016. — 438 с.
9. Левенець А. Є. Вступ до практичної психології : Навч.-метод. комплекс/ Левенець А. Є. —К. : Ін-т крим.-викон. служби, 2015. —30 с.
10. Музика О.Л. Методичні рекомендації з курсу «Вступ до спеціальності»/ Музика О.Л., Савиченко О.М., Загурська І.С., Майстренко Т.М., Гречуха І.А., Степанюк І.А. —Житомир, 2013.—50с.
11. Панок В. Г. Концептуальні питання підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації психологів-практиків // Практична психологія у системі освіти: Питання організації та методики. — К.: ІСДО, 1996. — С.18–41.
12. Рибалка В. В. Методологічні проблеми наукової психології [Текст] : посібник/Рибалка Валентин Васильович ; Нац. акад. пед. наук України, Ін-т пед. освіти і освіти дорослих. - Київ : Талком, 2017. - 244 с.
13. Туріщева Л.В. Організація психологічної служби школи / Туріщева Л.В. — Харків : Основа, 2014. —111 с.
14. Туриніна О.Л. Проблеми формування психологічної культури у старшокласників//Проблеми вищої педагогічної освіти: Зб. матеріалів Міжнародної конференції. Тернопіль. — 2015. — С. 27-39.
15. Чепелева Н. Розвиток професійної компетентності майбутніх практичних психологів // Міжнар. семінар з гуманістичної психології та педагогіки: Тези доп. і повідомл. (Рівне, 15–17 черв. 1998 р.). — Рівне, 2005. — С. 106.
16. Якимчук Б.А. Основи психологічного консультування : Навчальний посібник / Б.А. Якимчук, І.П. Якимчук —Умань: ПП Жовтий О.О., 2013.—204 с.

Додаткова

1. G. Neil Martin (2008) A Beginner's Guide: Psychology Oneworld Publications.

2. Кононенко О.І. Компетентності як основа професійно успішної особистості/ Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Теоретичні та практичні аспекти розвитку науки та освіти (частина I): м. Львів, 22-23 січня 2020 року. – Львів : Львівський науковий форум, 2020. – С.44-45

3. Kononenko Oksana, Rimawi Omar Stress-induced Cognitive Assessment among Universty Students during the Pandemic of Corona (COVID 19). SSRG International Journal of Humanities and Social Science (SSRG-IJHSS). Volume 7 Issue 4 – July - Aug 2020. – P. 89-93. DOI: 10.14445/23942703/IJHSS-V7I4

4. Кононенко О.І. Інноваційні технології психологічної освіти здобувачів вищої освіти/ Література, психологія, педагогіка у ракурсах взаємодії: Матеріали I Всеукраїнської науково-практичної конференції (Бахмут, 4 листопада 2021 р.). Бахмут: ГІМ ДВНЗ «ДДПУ», 2021.С.165-167.

5. Kononenko O. I., Grigoraschenko A. V. Current State of Scientific Views on the Psychological Well-Being of Personality Психологія та соціальна робота. Том 1(53) 2021. – С. 102-113.

ЕЛЕКТРОННІ ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. <http://nbuv.gov.ua>
2. <https://www.npa-ua.org/>
3. <https://www.upa.guru/>
4. <https://www.who.int/home>
5. <https://www.apa.org/>

ДОДАТОК

ЕТИЧНИЙ КОДЕКС ПСИХОЛОГА УКРАЇНИ

Прийнятий на 1 установчому з'їзді Товариства Психологів України 20.12.1990 р. в м. Києві.

Об'єктом досліджень і впливу психолога є внутрішній світ особистості, тому їхні контакти з іншими людьми повинні бути теплими, доброзичливими та цілющими.

Етичний кодекс сприяє більш успішному здійсненню психологами своєї професійної діяльності. Зокрема шкільним психологам допомагає у підвищенні ефективності навчання і виховання учнів. Заснована Товариством психологів України Комісія з етики проводить роботу, спрямовану на правильність тлумачення психологами етичного кодексу, здійснює контроль за його додержанням, забезпечує формування у психологів сприйняття цього кодексу і зобов'язання перед громадськістю як одного з важливих актів чинного законодавства.

I. Відповідальність

1.1. Психологи несуть особисту відповідальність за свою роботу.

1.2. Психологи зобов'язані всіляко запобігати і не допускати антигуманних наслідків у своїй професійній діяльності.

1.3. Психологи повинні утримуватися від будь-яких дій чи заяв, що загрожують недоторканості особи; не мають права використовувати свої знання і становище з метою приниження людської гідності, пригнічування особистості або маніпулювання нею; несуть відповідальність за додержання пріоритету інтересів людини.

1.4. На психологів покладається відповідальність за надійність використовуваних методів та програмного забезпечення, валідність обробки даних досліджень, у тому числі і тих, які проводяться з використанням комп'ютерних технологій.

1.5. Психологи застосовують лише ті знання, якими вони володіють відповідно до своєї кваліфікації, повноважень, соціального статусу.

II. Компетентність

2. 1. Психологи постійно поповнюють свої знання про нові наукові досягнення в галузі їхньої діяльності, беруться за розв'язання тільки тих завдань, які належать до сфери їх компетенції. У разі неспроможності завдання психологи передають його іншому досвідченому фахівцеві або допомагають людині, яка звернулася за підтримкою, налагодити контакт з професіоналами, що можуть надати адекватну допомогу.

2.2. Психологи не застосовують методів і процедур, не апробованих

центральними органами Товариства психологів України. У тих випадках, коли психологічні методики ще апробуються (з дозволу контрольних органів Товариства психологів), проводять експеримент з обмеженим контингентом досліджуваних, попереджають їх про застосування неперевіраних методів або про свій недостатній рівень оволодіння ними.

2.3. Психолог публікує під своїм ім'ям лише ту працю, яка повністю виконана ним самим або вносить істотний власний внесок; недопустима публікація з метою особистої матеріальної вигоди, недостатньо підготовлених праць, невалідизованих методик. Психолог не може виконувати практичної роботи, не маючи належної кваліфікації та досвіду.

24. Психолог прагне до адекватних знань про свої індивідуальні якості та особливості визначення меж власних професійних можливостей. Особистісні психологічні проблеми (які негативно впливають на якість виконання обов'язків) можуть бути показником професійної непридатності і мають якомога швидше коригуватись та розв'язуватись.

III. Захист інтересів клієнта.

3.1. Психологи суворо додержуються принципу добровільної участі клієнта в обстеженнях. Під час роботи з дітьми, пацієнтами з тяжкими розладами (тобто в крайніх випадках) допускаються відхилення від принципу добровільності, але в межах законодавчих норм. Обов'язком психолога є намагання налагодити з клієнтом співробітництво.

3.2. Психологи, вступаючи у контакт з особами, для яких він є обов'язково-примусовим (наприклад, у разі проведення психологічної експертизи), не мають права змушувати клієнта повідомляти відомості поза його волею, не можуть вживати примусових заходів для одержання даних, крім випадків, коли така інформація сприятиме безпеці навколишніх або самого клієнта.

3.3. Психологи не беруть участі в діях, спрямованих проти свободи особи, вони не мають права змушувати клієнта розповідати про свою життєву філософію, політичні, релігійні чи етичні переконання, не повинні вимагати відмовитися від них.

3.4. Психологи беруть на себе професійну відповідальність за кваліфіковане обстеження, консультування, лікування, домовляються про терміни завершення своєї діяльності або доцільність направлення клієнта до іншого компетентного спеціаліста. Відповідальність із психолога знімається, якщо він упевнився, що інший спеціаліст узяв відповідальність за клієнта на себе.

3.5. Психологи не мають матеріальних або особистих привілеїв, не можуть використовувати свої знання і становище, довірливе ставлення і залежність клієнта у власних корисливих інтересах. У випадках, коли послуги є платними, про фінансові умови домовляються заздалегідь; не встановлюється додаткова оплата за консультації і не береться плата з тих, кого психолог навчає або збирається екзаменувати. Якщо клієнт може отримати психологічну

допомогу безкоштовно або меншим коштом в іншого фахівця, то психолог інформує про це клієнта.

3.6. Психолог уникає встановлення неофіційних взаємин з клієнтом, якщо це може стати на перешкоді проведенню діагностичної, консультативної та корекційної роботи з ним. Між психологом і клієнтом не повинно бути статевої близькості.

3.7. Психолог має право вирішувати, на якому етапі консультування або лікування можна дати об'єктивний професійний висновок, а у випадках, коли він не може діяти в інтересах клієнта, роз'яснює йому і батькам (опікунам) реальний стан справ.

3.8. Висновок за результатами проведеного обстеження чи лікування робить сам психолог, він не може перекладати це на інших. Психолог повинен чітко і однозначно формулювати висновок так, щоб його можна було правильно зрозуміти і використати отримані дані на користь клієнта.

3.9. Психолог не робить висновків і не дає порад, не маючи достовірних знань про клієнта або ситуацію, в якій він перебуває. У звіті психолога має міститися лише необхідна і водночас достатня, що відзначається цілковитою надійністю результатів, інформація для розв'язання поставленого завдання, повинні вказуватися межі здійснюваних досліджень, характер виявлених симптомів – постійний чи тимчасовий.

3. 10. Психолог у доступній формі повідомляє обстежуваному про діагноз і методи та засоби допомоги. При цьому він зобов'язаний обачливо і обережно висловлюватися щодо виявлених патологій психічного стану клієнта. Психолог попереджає про те, хто і для чого може використати ці дані, які офіційні рішення можуть бути винесені на підставі висновку.

Психолог уповноважений особисто запобігати некоректному і неетичному використанню результатів досліджень і повинен виконувати цей обов'язок незалежно від посадової субординації.

IV. Конфіденційність.

4.1. Психолог зобов'язаний додержуватися конфіденційності у всьому, що стосується взаємин з клієнтом, його особистого життя, життєвих обставин. Виняток становлять випадки, коли виявлені симптоми є небезпечними для клієнта та інших людей, і психолог зобов'язаний поінформувати тих, хто може надати кваліфіковану допомогу. Конфіденційності можна не додержуватись, якщо клієнт просить або згоджується, аби в його інтересах інформація було передано іншій особі.

4.2. Психолог не збирає додаткових відомостей про обстежуваного без його згоди, задовольняється лише тією інформацією, яка потрібна для виконання професійного завдання. Запис, фотографування і занесення інформації до комп'ютерних банків даних здійснюються лише за згодою учасників.

4.3. Психолог зобов'язаний оберегти професійну таємницю, не поширювати відомостей, отриманих у процесі діагностичної і корекційної

роботи, додержуватись анонімності імені клієнта. Для демонстрації і прослуховування будь-яких матеріалів потрібний письмовий дозвіл людини, за чією згодою вони були записані; на вимогу клієнта матеріали негайно знищуються.

4.4 Документація роботи психологів повинна вміщувати лише професійно необхідні матеріали. До цих матеріалів, пов'язаних з конфіденційним змістом діяльності психологів, має виключатися доступ сторонніх осіб. У випадках, коли психологи звертаються за допомогою до інших фахівців, потрібно спеціально ознайомити їх з питаннями, що стосуються умов і терміну зберігання таких матеріалів, а також обмежень у використанні інформації про клієнта, і попередити про міру відповідальності за недодержання конфіденційності.

4.5. Якщо психолог не в змозі надалі виконувати свої функції, він з'ясовує, чи потрібно зберігати матеріали (також інформацію, занесену до комп'ютера). У разі потреби психолог повинен передати виконання покладених на нього функцій іншому фахівцеві.

4.6. Психолог інформує клієнтів про правила додержання конфіденційності. Смерть або зникнення обстежуваного не звільняє психолога від необхідності зберігати професійну таємницю.

4.7. Психолог не передає методичних матеріалів особам, що не уповноважені здійснювати психологічну діяльність; не розкриває сутіпризначення конкретної методики (за винятком доступних роз'яснень правоохоронним і судовим органам).

V. Етичні правила психологічних досліджень.

5.1. Планування психологічних досліджень передбачає дотримання таких умов: визначення об'єкта дослідження, чітке й однозначне формулювання його мети і завдань, встановлення контингенту обстежуваних, прогнозування можливості використання одержаних результатів (наприклад, оцінювання перспективи професійної успішності, формування спільного колективу). Психолог самостійно вибирає методи роботи, керуючись при цьому вимогами максимальної ефективності та наукової обґрунтованості.

5.2. Психолог забезпечує цілковиту надійність результатів, відповідає за рішення, які приймають офіційні особи на основі його висновків та рекомендацій, запобігає можливим помилкам у діяльності непрофесіоналів, котрі допомагають у роботі, але не ознайомлені з вимогами, що стосуються обмежень у використанні інформації про досліджуваного. Психолог несе відповідальність за правильне і доступне роз'яснення суті застосовуваних психологічних методів, а також за можливі антигуманні наслідки. Щодо психолога використовується принцип, аналогічний презумпції невинності. Вина психолога в порушенні етичного кодексу повинна бути доведена Комісією з етики Товариства психологів України.

5.3. Психолог зводить до мінімуму ризик ненавмисного негативного

впливу на тих, хто бере участь в експерименті. Коли очікується, що дослідження або лікування може викликати у клієнта психогенну реакцію, психолог повинен отримати дозвіл на проведення роботи з ним Комісії з етики. Якщо умови експерименту потребують необізнаності досліджуваних з його суттю і результатами, психолог має пересвідчитися в тому, що це не завдасть шкоди жодному з учасників досліду. Такі відомості можуть бути розкриті після завершення експериментальної програми.

5.4. Психолог заздалегідь інформує клієнтів про право відмовитись від участі в дослідженні. Коли ж попри це вони дають згоду взяти участь в експерименті, психолог має веревконатися в тому, що таке рішення прийняте незалежно від нього або інших осіб (наприклад, батьків, піклувальників, які наполягають пройти обстеження).

VI. Кваліфікована пропаганда психології.

6.1. Психологи інформують науковців, учителів, лікарів, широку громадськість про свою галузь діяльності на основі об'єктивних, точних даних таким чином, щоб не дискредитувати професію психолога і психологію як науково-практичний комплекс.

6.2. Психолог не виступає з публічними заявами для реклами або самореклами. Вміщуючи у засобах масової інформації оголошення про надання психологічних послуг населенню, повідомляє лише своє ім'я, адресу, номер телефону, професію кваліфікацію, науковий ступінь, галузь психології, години прийому. У рекламному проспекті не може йтися про суми гонорару, не даються гарантії, не перелічуються здобутки й успішні випадки лікування, консультування, експертизи. Оголошення мають містити інформацію про мету курсів, а не обіцянки стосовно досягнення специфічних результатів. Психолог повинен брати професійну участь у навчальних програмах для населення, лише за умови, якщо вони виключають сумнівні методи і неефективні процедури.

6.3. Поради психолога у засобах масової інформації мають подаватися в узагальненій формі, без посилань на конкретні факти і ситуації, щоб не допустити розголошення конфіденційної інформації.

Усні виступи, друковані матеріали, аудіовізуальна та інші публікації, в яких наводяться з ілюстративною метою клінічні випадки, повинні виключати ідентифікування особи, групи чи організації. Методики публікуються лише у формі, яка дає змогу зберегти їх валідність та надійність.

VII. Професійна кооперація.

7.1 Психолог, ведучи професійну дискусію, не повинен дискредитувати колег або представників інших професій, які використовують ті самі або інші наукові методи. Він має виявляти повагу до наукових шкіл і напрямів. Психолог цінує професійну компетентність, високу культуру та ерудицію, відпоовідальне ставлення до справи колег та представників інших професій. Якщо ж психолог виявить ненауковість чи неетичність у професійній діяльності колеги, він повинен сприяти виправленню ситуації. У разі неуспіху

цих зусиль психолог може виступити з об'єктивною, аргументованою критикою роботи колеги в психологічному співтоваристві. У тих же випадках, коли критика виявляється суб'єктивною, упередженою, член Товариства має право звернутися до Комісії з етики, висновок якої може використати для спростування несправедливих оцінок чи критики.

7.2. Психолог не може застосовувати маніпулятивні методи для здобуття прихильності, привернення на свій бік клієнтури, не повинен намагатися стати монополістом у своїй галузі. Про досягнуті результати в теоретичній і практичній психології він зобов'язаний інформувати психологічну громадськість, ділитися набутим під час своєї професійної діяльності досвідом.

7.3. Розв'язуючи конкретні завдання обстеження, консультування і лікування людей, психолог вирішує, чи може він використати знання, технічні й адміністративні можливості інших фахівців на благо клієнта та за згодою клієнта вступити в контакт з ними, зокрема особами, які лікують або лікували його раніше. Психолог бере відповідальність за клієнта лише переконавшись, що той не має клієнтурних стосунків з іншими психологами.

7.4. Психолог забезпечує персонал адекватною інформацією про клієнтів, які користуються його послугами, передає у розпорядження колег тільки надійні й валідизовані психологічні методи, технічний інструментарій і відкриття. Всі професійні взаємовідноси будуються на основі закону про авторські права.

7.5. У вирішенні спірних питань психолог керується положеннями даного Етичного кодексу. Арбітром може бути комісія з етики Товариства психологів України.

7.6. За порушення чинного законодавства, Статуту Товариства психологів та Етичного кодексу на психолога можуть бути накладені Комісією з етики такі стягнення:

- попередження;
- догана;
- виключення з членів Товариства.

У разі виявлення порушень психологами, які не є членами Товариства, Комісія з етики звертається до інших громадських організацій чи державних установ з тим, щоб вони вжили необхідних заходів до винного.

7.7. Рішення Комісії з етики може бути скасоване Президією або З'їздом Товариства психологів.

Навчальне видання

ВСТУП ДО СПЕЦІАЛЬНОСТІ

Електронні методичні рекомендації до курсу
для здобувачів спеціальності 053 «Психологія»
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Електронне практичне видання

Укладачі

Кононенко Оксана Іванівна

Полещук Лілія Василівна

В авторській редакції

Шрифт Times New Roman.

Системні вимоги: операційна система сумісна з програмним
Забезпеченням для читання файлів формату PDF.

Обсяг 309 Кбайт

Кафедра соціальної психології
Факультет психології та соціальної роботи
Одеський національний університет імені І.І. Мечникова
Адреса: вул. Дворянська 2, м. Одеса, Україна, 65082